

anden kode tallene 1–139, koder for emnerne fra afgift til ålegårde. Systemet muliggør, at man hurtigt kan finde sager vedrørende bestemte lokaliteter og bestemte emner. Af hensyn til fuldstændigheden kunne man dog have ønsket, at der var registreret flere emner for hver sag. Og henvisninger ved sidetal var at foretrække frem for datoer; mange tingbogssager fylder adskillige sider. *Ole Degn*

Carl Lindberg Nielsen: Ringkjøbing købstads historie. (Udgivet af Ringkjøbing byråd, intet trykår). 367 s.

Bogen begyndte at udkomme i hæfter 1943 i anledning af byjubilæet samme år, men er først blevet afsluttet nu, og det må have været en tålmodighedsprøve for hovedforfatteren at se sit arbejde så meget forsinket, skønt manuskriptet var færdigt til tiden.

Den uundgåelige arkæologiske indledning er forfattet af J. Dalgaard-Knudsen og læses med pietet, fordi han var en af de få borgmestre i Danmark, som aktivt beskæftigede sig med historisk virksomhed, men ellers er det landsarkivar C. Lindberg Nielsen, der har båret hovedparten af arbejdet. Ringkjøbing har altid været en lille by med en tilsvarende beskedne indflydelse på hele landets udvikling, og byhistorien må derfor naturligt samle sig om købstadens egen skæbne, dens borgeres mere eller mindre heldige forsøg på at overvinde modgangen, det lille samfund blev ramt af, og deres sejre, som de viste sig i fremgang, i velstand og styrke. Det er også lykkedes for landsarkivaren, men netop derfor falder det indledende afsnit om forhistorien mærkeligt udenfor, da byens historie først begynder, da et virkeligt by-

samfund opstår, i erhverv og retsligt og kirkeligt adskilt fra det omliggende land, og til denne udvikling giver forhistorien ikke noget bidrag, men det er måske det traditionelle skema for købstadshistorier, der har foranlediget det indledende kapitel. Derimod kunne der nok fra historisk tid hentes nogle arkæologiske oplysninger, og byens beskedne, men karakteristiske borgerlige arkitektur fortjener et særligt afsnit, selv om det er forståeligt, at forfatteren ud fra sin orientering har foretrukket at lade de skriftlige kilder føre ordet, og de er sikkert helt udtømt. Kapitlet om historieskrivningen om Ringkjøbing fortjener tak, fordi det er så sjældent, at denne side af byhistorien bliver trukket frem.

J. I. Bøgner har skrevet om de sidste hundrede års historie, men tyngdepunktet ligger i hele den foregående tid. Her er der gjort det største arbejde. *Helge Søgaard*

Conrad Engelhardt: Sønderjyske og fynske mosefund. Bind 1. Thorsbjerg mosefund. Med forord af Mogens Ørsnes. (Forlaget ZAC, 1969). XXXV + 84 s. + 18 tavler.

I fotografisk optryk foreligger nu første bind, fra 1863, af Conrad Engelhardts publikationsrække Sønderjyske og fynske mosefund, der kom i årene 1863–69 og omfattede fire bind, om henholdsvis fundene i Thorsbjerg Mose og Nydam Mose i Slesvig og i Vimose og Kragehul Mose på Fyn. Disse fire store offerfund er stadig de største samlede fundkomplekser, der kendes fra jernalderen, og Engelhardts værk står som en smuk repræsentant for det arbejde, der udførtes i dansk arkæologis barndom. Detaljeret skildrer bogen om

Thorsbjerg-fundet fundstedet og de fundne oldsager, og en del af disse afbildes på en række smukke, rigt detaljerede tavler, udført af grafikerens J. Magnus Petersen.

Nyudgavens værdi er i høj grad forøget gennem en lang indledning ved docent, dr. phil. Mogens Ørsnes, der ikke blot giver den forskningshistoriske baggrund for værket og bringer en oversigt over de nyeste resultater inden for udforskningen af jernalderens våbenofre, men også i en skildring af forfatteren portrætter den forskergeneration, der grundlagde dansk arkæologi.

Nytryk af bind 2 og 3-4 af Engelhardtts monumentale værk vil udkomme i løbet af 1970. *Ole Degn*

I. J. I. Bergholt: Pligtens vej. En sønderjyde i 1. verdenskrig. (Historisk Samfund for Sønderjylland, 1969). 183 s.

I serien »Sønderjyske levnedsløb«, som Historisk Samfund for Sønderjylland har udsendt gennem en årrække, findes allerede en hel perlekæde af små, upretentiøse erindringsbøger og levnedstegninger. Antagelig er det netop, fordi den er lagt så beskedent an, at serien er lykkedes så godt, som den faktisk er. Jævne, ukunstlede fortællere demonstrerer stilfærdigt, hvordan de almenmenneskelige grundvilkår kan aflæses i tilsyneladende ganske almindelige livsforløb i grænselandet.

Den sidst udsendte bog i rækken lever smukt op til de forventninger, man efterhånden er vænnet til at nære til serien. I. J. I. Bergholts erindringer fra 1. verdenskrig er et af de bedste – måske endda det bedste – af de hidtil udkomne bidrag til levnedsløbene, og man må være taknemlig for, at bogen er bragt i trykken.

Antagelig er man her det nærmeste, man kan komme en gengivelse af, hvordan de danske sønderjyder oplevede den tyske krigstjeneste. Det skyldes Bergholts forbløffende fortælle-talent og hans evne til i sin fortælling at fastholde det lune og den uimponerethed, der dels må have været forudsætningen for, at han kunne overleve, dels på en ejendommelig måde modsætningsvis meget stærkt understreger krigens gru.

Bergholts beskrivelse af livet som maskingeværsskytte ved østfronten og senere i skyttegravene ved Verdun, hans skildring af de farlige situationer, han kom i, og hans karakteristiker af både tåbelige og gemytlige underofficerer, menneskekloge officerer og gode kammerater i geleddet er fængslende læsning. Ikke mindst tegner han med få linier et billede af de gamle frontrotter og deres enkle, men livsvigtige leveregler om at holde fødderne renvaskede, ikke at drikke hele feltflaskens indhold på én gang, aldrig at tage støvlerne af under et hvil.

Den lille bog bør få et publikum ikke blot af dem, der selv har oplevet 1. verdenskrig som tysk soldat – og de bliver jo færre og færre – men også af yngre læsere, der i den kan se krigen, som den må være oplevet af de mange sønderjyder, der måtte gøre den med, og af al magt søgte at stå den igennem. *H. P. Clausen*

Kai Edvard Larsen: Fra en stormfuld tid. De sønderjyske Danske Samfunds Historie. (DY-PO Bogforlag, 1969). 152 s.

Redaktør Kai Edvard Larsen, der selv er sekretær for de sønderjyske Danske Samfund, har med denne bog vil-